
НОЖОВНИК О.М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент
ГРИЦЯК Л.Д.,
кандидат педагогічних наук
САБАТ О.М.,
викладач,
кафедра іноземних мов,
факультет МЕіМ,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ

СТРУКТУРА ПРАКТИКУМУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ «ESSAYS WRITING & VISUALISED DATA DESCRIPTION: BASICS» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА» ТА «ПРАВОВИЩЕСТВО»

У статті обговорюється місце практикуму з англійської мови «Essays Writing & Visualised Data Description: Basics» у формуванні комунікативної компетенції в письмовому мовленні студентів вищих навчальних закладів напрямів підготовки «Міжнародна економіка» та «Правознавство» під час вивчення іноземних мов, структури і методики, покладених в основу вищезазначеного практикуму.

Ключові слова: комунікативна компетенція у письмовому мовленні, студенти вищих навчальних закладів, англійська мова, письмо.

В статье обсуждается место практикума по английскому языку «Essays Writing & Visualised Data Description: Basics» для студентов высших учебных заведений направлений подготовки «Международная экономика» и «Правоведение» в формировании

коммуникативной компетенции в письменной коммуникации студентов упомянутых направлений подготовки в процессе обучения иностранным языкам и структура и методика, положенные в его основу.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция студентов в письменной коммуникации, студенты высших заведений, английский язык, письмо.

The article discusses the role of a practice book «Essays Writing & Visualised Data Description: Basics» for tertiary school students majoring in International Economics and Law in the formation of communicative competency in writing of the above mentioned students in the process of learning foreign languages and provides an insight into its structure and methodology used to design it.

Key words: communicative competency in writing, tertiary school students, English language, writing.

Постановка проблеми. Навчання письма передбачається у програмах з іноземних мов для всіх типів навчальних закладів та ступенів освіти: середньої загальноосвітньої школи, мовних і немовних факультетів інститутів та університетів. Під оволодінням письма мається на увазі не лише навчання графіці та орфографії, але, перш за все, формування комунікативної компетенції у письмовій мовній діяльності, тобто процесу формулювання та вираження думок, кінцевим результатом якого є фіксовані тексти різних комунікативно-мовленнєвих жанрів і типів мовлення [4], адже володіння письмовою мовою дозволяє використовувати знання іноземної мови, перебуваючи за межами мовного середовища, спілкуючись з носіями мови за допомогою сучасних засобів комунікації. Тому, останнім часом, вирішення завдання формування комунікативної компетенції у писемному мовленні під час вивчення іноземних мов стає дедалі більш нагальним, оскільки у мовленнєвій діяльності реалізується менша частина потенціалу мови, ніж у письмовій [3]. Принагідно, значення письмової комунікації у

сучасних реаліях складно переоцінити ще й тому, що будучи як і говоріння продуктивним видом діяльності, письмо є більш ускладненим цілим рядом обставин, пов'язаних з умовами письмової форми спілкування, так як дозволяє зберегти мовні та фонетичні знання, служить надійним інструментом розвитку мислення, стимулює говоріння, слухання і читання іноземною мовою [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченням проблем формування комунікативної компетенції при навчанні писемного мовлення займалися й займаються такі відомі методисти, як П. К. Бабинська, І. Д. Гальскова, М. В. Гамезо, Н. І. Гез, І. В. Головань, Т. М. Еналієва, С. П. Кожушко, Я. М. Колкер, В. М. Колоцький, І. Ю. Кулагіна, Т. П. Леонтєва, Р. П. Мільруд, Є. І. Пасів, О. Б. Тарнопольський, Е. С. Устинова, А. А. Утробіна, В. Н. Філатов, А. Н. Шукін та інші.

У студіюваннях з даної проблеми, включаючи відповідні розділи підручників з методики навчання іноземним мовам, детально аналізуються місце письма як засобу навчання, роль письмової мовленнєвої

діяльності в розвитку комунікативної компетенції, цілі навчання писемного мовлення, види (жанри) текстів, які студенти повинні навчитися продукувати і фіксувати у письмовій формі на різних етапах навчання, а також комунікативні наміри та вміння, які необхідні для цього [1, 3, 4].

Попри увагу в методичному плані, протягом кількох минулих декад, письму, як виду мовленнєвої діяльності, не приділялося достатньої уваги у процесі навчання іноземних мов у ВНЗ України. І лише в останні роки роль писемного мовлення у викладанні іноземної мови у ВНЗ поступово переоцінюється, його починають розглядати як резерв у підвищенні ефективності навчання іноземної мови.

У контексті вирішення вищезазначеної проблеми нами підготовлено до публікації практикум «**Essays Writing & Visualised Data Description: Basics**» (Написання есе та опис візуалізованої інформації: основні підходи) (автори: Грицяк Л. Д., Сабат О. М., Ножовнік О. М.), який є інтегрованою складовою навчально-методичного комплексу з дисциплін «Ділова іноземна мова» (англійська мова) для студентів ОКР «Бакалавр» напряму підготовки «Міжнародна економіка» та «Іноземна мова (професійного спрямування)» для студентів напряму підготовки «Правознавство» ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», із відповідним до базових підручників лексичним та граматичним наповненням. Він містить вправи і завдання, що є тренувальним інструментарієм для формування і розвитку комунікативної компетенції у писемному мовленні. Практикум призначено для аудиторної та самостійної підготовки з англійської мови та може використовуватися у якості додаткової навчальної літератури слухачами міжнародних навчальних програм, аспірантами вищих навчальних закладів економічного й правознавчого напрямів підготовки, науковців та всіма, хто прагне

поглибити свої знання з англійської мови чи готується до складання іспиту з IELTS. Його опрацювання передбачено протягом одного семестру (навчального року) з учбовим навантаженням дві або чотири годин занять на тиждень – одне чи два двогодинні аудиторні заняття на тиждень.

З огляду на викладене визначимо, що **метою** нашої статті є обговорення місця даної публікації у формуванні комунікативної компетенції писемного мовлення студентів вищезазначених напрямів підготовки під час навчання іноземних мов та структури і методики, покладених в основу вищезазначеного практикуму.

Виклад основного матеріалу. Письмо є одним з чотирьох видів мовленнєвої діяльності, що формують комунікативну систему людини і забезпечують його різноманітне соціокультурне буття. При цьому письмо – це найбільш складний вид мовленнєвої діяльності навіть для носіїв мови, так як воно здійснюється в умовах відсутності адресата мовлення при неможливості використання адресантом паралінгвістичних засобів (ступінь інтонаційної вираженості, тембр, міміка, жести і т. д.). Тому воно має бути доведено пишучим до певного рівня досконалості з точки зору організації письмового висловлювання, його повноти і розгорнення, логічності, ясності, граматичної оформленості. Метою навчання письма є формування у студентів письмової комунікативної компетенції, що включає володіння письмовими знаками, вмінням грамотно побудувати зміст і форму письмової мови.

У даному контексті варто звернути увагу на написання есе як інструменту формування комунікативної компетенції у писемному мовленні.

Набуття навичок написання есе можна вважати вимогою сучасної освіти та кон'юнктури ринку праці. Студенти старших курсів, магістри, аспіранти останнім часом досить часто звертаються до закордонних ви-

псих навчальних закладів, організацій, фондів про надання стипендії на навчання за кордоном. Основним документом, на основі якого у більшості випадків і вирішується питання про надання такої стипендії, є Statement of Purpose – виклад своїх цілей, намірів, обґрунтування необхідності навчання за кордоном. Звичайно, щоб кваліфіковано написати такий лист, необхідно добре володіти техніками та підходами до написання есе. Деякі багатонаціональні компанії, які почали працювати останнім часом в Україні, пропонуючи робочі місця студентам старших курсів та випускникам вузів, часто серед документів аплікаційного пакету подають певний перелік ситуацій і пропонують претендентам описати англійською мовою свої дії в тій чи іншій ситуації. Це, фактично, також є написанням міні-есе, що знову вимагає продемонструвати певні компетенції письмового спілкування. Тож, есе як форма продуктивного письмового мовлення – короткий письмовий виклад своєї думки з приводу певного питання – може вважатися найпридатнішою, найдоцільнішою та найефективнішою формою письмової комунікації для навчання студентів ВНЗ економічного профілю. Зазначене базується на поданому нижче переліку міркувань, а саме: 1) існує високий ступінь мотивації, оскільки студенти відчують практичну необхідність володіння навичками написання саме такої письмової форми; 2) студенти сучасних ВНЗ є схильними до стислого висловлення своїх думок; 3) студенти вже володіють певними навичками репродуктивного письма після курсу англійської мови середньої школи; 4) есе можна вважати універсальним письмовим продуктом, оскільки, навчившись писати есе, студент зможе використати набуті навички при написанні інших документів (листів, службових записок, наукових статей, звітів тощо); 5) написання есе англійською мовою сприяє розвитку логічного мислення рідною мовою; 6) робота над на-

писанням есе сприяє вдосконаленню інших мовленнєвих навичок, студенти практикують використання граматичних структур англійської мови, збільшують свій словниковий запас. Важливо підкреслити, що робота з написання есе англійською мовою легко інтегрується у всі інші види навчання та вдосконалення таких мовленнєвих навичок, як говоріння, сприйняття мови на слух, читання.

Вищезазначене було враховано в процесі розробки практикуму «**Essays Writing & Visualised Data Description: Basics**» (Написання есе та опис візуалізованої інформації: основні підходи). Його укладено відповідно до сучасних міжнародних освітніх вимог щодо володіння іноземною мовою студентами вищого навчального закладу та методик викладання англійської мови у вищих навчальних закладах як за кордоном, так і в Україні. Зміст практикуму орієнтовано на слухачів з рівнем володіння мовою B1(+) (Незалежний користувач) згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [2].

Метою практикуму є забезпечення формування комунікативної компетенції у писемному мовленні, вміння та навичок самоосвітньої діяльності, розвиток критичного й аналітичного мислення, удосконалення навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності студентів цільової аудиторії, розвиток навичок одержування новітньої фахової інформації через іноземні джерела та опанування засобами її опрацювання.

Практикум розподіляється на дві частини: *написання есе* та *опис візуалізованої інформації*. Перша частина (*написання есе*) складається з дев'яти розділів. У першому розділі практикуму опрацьовується написання абзацу, у другому – підходи до розвитку аргументу, у третьому – написання абзацу та висновків, а в четвертому – зв'язуючі слова та вирази, в наступному – написання тезису, в розділах від шостого до

восьмого детально опрацьовується на-писання різних типів есе, а в дев'ятому – відпрацьовуються навички самопе-ревірки в письмових роботах. На по-чатковому етапі значна увага приділя-ється навчанню студентів написанню окремих елементів та структурування есе, що збігається з структурою усних виступів, а саме: висловлювання сту-дента будується за схемою згідно якої у вступі слід чітко висловити свою думку (теза), погодитись чи не погоди-тись із запропонованим твердженням, у заключній частині – висновках – знов повторити свою думку, але вже базуючись на аргументах, наведених та обґрунтованих в основній частині. Основна частина складається з абза-ців: новий аргумент – новий абзац. На початку абзаца – основне речення-ар-гумент, далі – декілька речень (2–5) на підтримку основного.

Описана практика навчання на-писання есе як форми продуктивного письма сприяє інтегрованому навчан-ню різних мовленнєвих навичок, по-кращанню навичок використання гра-матичних структур англійської мови, збагаченню словникового запасу сту-дентів; розвитку логічності висловлю-вання своєї думки англійською мовою внаслідок безпосереднього письмово-го спілкування.

Друга частина (*опис візуалізованої інформації*) розподіляється на чотири розділи. У першому розділі практи-куму вводяться базові лексичні оди-ниці, мовно-функціональні зразки та елементи структури опису графічної та статистичної інформації, у друго-му опрацьовуються техніки та підхо-ди опису схем, гістограм, секторних діаграм, у третьому – опису таблиць, а в четвертому – діаграм. Ця частина практикуму є корисним практичним доповненням студентам ВНЗ еконо-мічного профілю з огляду на необхід-ність вивчення та проведення науко-вих досліджень, інтерпретування та презентування їх результатів.

Кожний із розділів практикуму структуровано за єдиною схемою. Він

складається з таких блоків: аналіз за-вдання; визначення технік, підходів та мовно-функціональних зразків, що можуть бути застосованими для ви-конання завдання та завдань для за-кріплення вивченого матеріалу. Кож-ний розділ зазначеного навчального видання завершується міні-тестом для забезпечення самоконтролю студен-тів. До кожного розділу практикуму та у додаткові матеріали включено ілю-страції, таблиці, схеми та пояснення щодо виконання викладеного мате-ріалу. Наприкінці практикуму нада-но список корисних виразів, ключі до вправ та завдань для розвитку навичок самоконтролю.

Завдання в практикумі базуються на проблемному підході до їх фор-мулювання та розроблені з ураху-ванням внутрішньо-дисциплінарних та міждисциплінарних зв'язків. Роз-роблена система вправ відповідає діагностично-підготовчому, змісто-во-процесуальному та контроль-но-коригувальному етапам організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Як зазначалося вище, під-готовчі вправи орієнтовані на зна-йомство студентів з різними еври-стичними прийомами, в процесі ви-конання цих вправ студенти вчать-ся використовувати прийоми для генерування ідей та аргументів для їх обґрунтування. У змістово-проце-суальному блоці вправи являють со-бою певну послідовність (від репро-дуктивних до продуктивних) вправ, мета яких напрацювати аналітичні взаємозв'язки, підходи та техніки ви-рішення окремих письмово-комуні-кативних завдань, сформульованих на основі евристичних прийомів, в якості опори для виконання яких по-дано зразки. Вправи контроль-но-ко-ригувального етапу є вправами про-дуктивного типу, які мають на меті консолідоване мовностилістичне оформлення при вирішенні письмо-во-комунікативного завдання. Умі-щення порад зі стратегії виконання зазначених вправ та завдань вирізняє

практикум серед інших навчальних видань представленого типу.

Практикум «**Essays Writing & Visualised Data Description: Basics**» (Написання есе та опис візуалізованої інформації: основні підходи) є результатом не лише методологічних й теоретичних наукових досліджень авторів. Матеріали практикуму апробовано авторами та викладачами кафедри іноземних мов факультету МЕІМ ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» під час викладання курсів (дисциплін) «Ділова іноземна мова» для студентів напряму підготовки «Міжнародна економіка» й «Іноземна мова (професійного спрямування)»

для студентів напряму підготовки «Правознавство» впродовж 2013–2014 навчального року.

Висновки: Запропонований комплекс вправ у практикумі разом з методичними прийомами і формами роботи на заняттях з «Ділової іноземної мови» та «Іноземної мови (за професійним спрямуванням)» може забезпечити якісну іншомовну підготовку майбутніх фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності та права, розвинути комунікативну компетенцію студентів немовних ВНЗ, вирішити проблему розвитку критичного осмислення і творчого використання отриманої інформації в рамках спілкування англійською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гальскова Н. Д., Гез Н. І. Теорія навчання іноземним мовам : Лінгводидактика і методика : Навчальний посібник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов. пед. ВНЗ. / Н. Д. Гальскова, Н. І. Гез // М : Академія, 2006. – 336 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003.
3. Тарнопольський О. Б, Кожушко С. П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / Олег Борисович Тарнопольський, Світлана Павлівна Кожушко. Вінниця : Нова книга, 2008. – С. 61–62.
4. Семенчук Ю. О. Комплекс вправ для навчання студентів економічних спеціальностей англомовної термінологічної лексики / Ю. О. Семенчук // Іноземні мови. – 2004. – №3. – С.24–32.